

УДК 619:616:9

Цівенко Т.М., старший науковий співробітник,
Ксьонз І.М., к.вет.н., старший науковий співробітник ©
(igor.ksyonz@ukr.net)

Інститут свинарства і агропромислового виробництва НААН

РОЗРОБЛЕННЯ ТЕРАПЕВТИЧНИХ СХЕМ ЗА КОН'ЮНКТИВІТУ Й УРАЖЕННЯ ОРГАНІВ РЕСПІРАТОРНОГО ТРАКТУ ХЛАМІДІЙНОЇ ЕТІОЛОГІЇ У КОТІВ

Розроблено, відібрано і випробувано чотири найбільш ефективні схеми для лікування ураження очей та респіраторного тракту хламідійної етіології у свійських котів за різної тяжкості перебігу. Ефективність розроблених терапевтичних схем підтверджена клінічним одужанням та етіологічним виліковуванням за результатами повторних лабораторно-діагностичних досліджень за методом ПЛР.

Ключові слова: *свійські котви, хламідіоз, лікування, кон'юнктивіт, риніт, бронхопневмонія.*

Вступ. Останнім часом значно зріс інтерес науковців та практичних фахівців ветеринарної медицини до захворювань свійських котів, що пов'язано зі збільшенням числа людей, що утримують цих тварин, а також із небезпекою зараження людини зооантропонозними захворюваннями. Одним з таких хвороб є хламідіоз [1, 8]. Етіологічним чинником хламідіозу у даного виду тварин є облигатна внутрішньоклітинна грам-негативна бактерія *Chlamydia felis* [1, 4].

Хламідіоз у цього виду тварин переважно проявляється ураженнями органів зору та верхніх дихальних шляхів. За результатами наших досліджень, проведених серед котів, що утримувались у мешканців Полтави, такі патології займають близько 81,3 % від усіх хворих на хламідіоз, при цьому у 59,4 % мали місце обидві патології одночасно [3].

Лікування від хламідіозу є досить складним взагалі, і у котів зокрема. Найбільшою проблемою є несвочасна діагностика захворювання та неадекватна терапія, що у більшості випадків сприяє переходу хламідіозу з гострої у хронічну стадію із утворенням L-форм збудника. Тобто створюються умови за яких досягти елімінації хламідій із організму стає значно складніше.

Терапія за даної інфекції повинна бути комплексною, етіопатогенетичною, з урахуванням супутньої мікрофлори, тривалості захворювання й характеру клінічних проявів. Багатьма дослідниками та лікарями ветеринарної медицини пропонуються різноманітні підходи до лікування хламідіозу [2, 4, 8, 9]. Разом з тим, рекомендовані схеми не завжди є ефективними, до того ж окремі препарати, що входять до їх складу, досить тяжко переносяться котами, особливо молодняком.

Метою наших досліджень було розроблення й випробування власних терапевтичних схем за хламідіозу домашніх котів із визначенням їх ефективності за результатами досліджень за методом ПЛР.

Матеріали і методи. Дослідження проводились в умовах лабораторії інфекційних захворювань Інституту свинарства і АПВ НААН.

Загалом лікуванню за тими чи іншими схемами підлягало 108 котів із клінічними ознаками ураження очей та верхніх дихальних шляхів органів у яких було підтверджено діагноз на хламідіоз за методом ПЛР. За допомогою цього ж методу лабораторної діагностики визначали й критерій виліковуваності. З цією метою зразки клінічного матеріалу досліджували повторно через 30–35 діб після завершення лікувальних заходів.

Для ПЛР використовували зразки епітеліальних зіскрібків зі слизових оболонок кон'юнктиви, носових ходів, прямої кишки, а також піхви самиць та препуцію самців, відібрані за допомогою стерильних урогенітальних зондів одноразового використання. При постановці ПЛР нами були використані реагенти виробництва фірми «Fermentas UAB» (Lithuania) та олігонуклеотидні праймери власного дизайну, що обмежують консервативну ділянку гену 16S рРНК та праймери, що обмежують ділянку гену MOMP бактерій родини Chlamydiaceae [5, 6].

Результати дослідження. За хламідійних уражень очей та органів дихання нами було розроблено 11 різних лікувальних схем з урахуванням форми перебігу та тривалості і глибини уражень. В процесі аналізу результатів отриманих за того чи іншого методу антихламідійної та симптоматичної терапії відібрано чотири найефективніші схеми, що пройшли достатньо широкі випробування за різних форм цього захворювання. Лікуванню за означеними чотирма схемами піддано 94 kota різних статевовікових груп.

За хламідіозу котів з проявами серозних та серозно-гнійних кон'юнктивітів була відпрацьована терапевтична схема № 1, що включала: підшкірне введення на 1, 3, 5, 10, 15 та 20 добу фтохінолонового препарату «Енроксил 5 %» у дозі з розрахунку $0,1 \text{ см}^3$ на 1 кг маси тіла; внутрішньом'язове введення на 1, 2, 4, 6, 8, 10, 12, 16, 18, 21 добу 12,5 % розчину комбінованого препарату «Циклоферон» у дозі з розрахунку $0,1 \text{ см}^3$ на 1 кг маси; пероральне застосування «Диазоліну» по 0,0125 г 1 раз на добу (з метою зниження свербіння і запобігання розчухів) та «Бактисуптилу» по 1 капсулі на добу впродовж 10 діб (для профілактики дисбактеріозу); нанесення на кон'юнктиву кожного ока двічі на день по 1 краплі «Офтальмо-Септонексу» або 0,1 % розчину «Дексаметазону» впродовж 10 діб, з попереднім (за 30 хв. до цього) промиванням очей слабким розчином господарського мила.

Зазначену схему досить легко переносять коти усіх статевовікових груп та вона є достатньо ефективною на початковій стадії хламідійного кон'юнктивіту. Лікувались за цією схемою 46 котів різних статевовікових груп, включаючи кошенят перших тижнів життя. При цьому етіологічне виліковування було підтверджено результатами ПЛР в усіх випадках.

За хламідійного кон'юнктивіту ускладненого ураженням верхніх дихальних шляхів найбільш ефективною є схема № 2, що передбачає: пероральне застосування по 0,55 г «Ципрофлоксацину» двічі на день впродовж 14 діб; внутрішньом'язове введення 12,5 % розчину «Циклоферону» по 0,5 см³ тричі з інтервалом у 48 годин (кошенятам після 2 місяців – 0,2 см³); кон'юнктивальне введення у кожне око по 1 краплі «Октенісепту» в розведенні 1:10 стерильною дистильованою водою двічі на день впродовж 7–10 діб; пероральне застосування пробіотиків «Біфідум» по 2,5 дози один раз на добу, або 1 дозу «Лактобактерину» за 30–40 хв. до годівлі. За хронічного перебігу захворювання на кон'юнктивіт і риніт хламідійної етіології з 15 доби від початку лікування, окрім вищезазначених препаратів, разом з водою, молоком чи кормом всередину задавали «Тіломіцин-В» 1 раз на добу в дозі 0,15 г на 1 кг маси тіла тварини щоденно впродовж 20 діб.

Після закінчення лікування симптоми кон'юнктивіту й риніту повністю зникли в усіх 21 тварини, що піддавались антихламідійній терапії. Повторне дослідження епітеліальних зіскрібків за методом ПЛР підтвердили повне одужання у 20 котів. Зразки від однієї особини (кішки) залишались позитивними. Даній тварині було назначено повторний курс лікування за означеною схемою, що зрештою забезпечило повне одужання підтвержене результатами ПЛР.

Наступна лікувальна схема № 3 застосовувалась нами при більш тяжких ураженнях органів респіраторного тракту (трахеїтах та бронхітах). При цьому всередину задавали «Азитроміцин» («Сумамед», «Азитрокс») у дозі 0,5 г на 1 кг маси за 1 год. до або за 2 після годівлі 1 раз на добу впродовж тижня (у важких випадках терапію продовжено до 10 діб), «Діазолін» по 0,0125 г (кошенятам по 0,008 г) та «Біфідум» по 5 доз (кошенятам по 2 дози) 1 раз на добу також впродовж тижня, а також «Карсил» по 0,5 г/кг 2 рази на добу впродовж 10 діб; внутрішньом'язово вводили 12,5 % розчин «Циклоферону» по 0,5 см³ на 1, 2, 4, 6, 8, 12, 16, 18, 21, 23 добу.

Терапії за такою схемою підлягало 16 котів. Одна із тварин загинула на 3 добу після початку лікування, 13 повністю одужали з підтвердженням повної санації організму від хламідій за результатами ПЛР. У 2 кошенят клінічні ознаки бронхіту повністю не зникли. Нажаль продовжити лікування не вдалось через небажання їх господарів. Отже ефективність схеми № 3 складає 81,2 %.

При за давних хламідійних ураженнях очей та органів дихання, тяжких формах (бронхіти, бронхопневмонії), часто з попередньою неадекватною антибіотикотерапією, нами розроблена й відпрацьована схема № 4, що включала: пероральне застосування «Вільпрафену» або «Азитроміцину» в дозі 0,5 г на 1 кг маси тіла тварини за 1 год. до чи через дві після годівлі 1 раз на добу впродовж 7 діб; з 8 по 21 добу разом з водою, молоком чи кормом 1 раз на добу згодовування препарату «Тіломіцин-В» в дозі 0,15 г на 1 кг маси тіла; внутрішньом'язові ін'єкції 12,5 % розчину «Циклоферону» в дозі 0,5 см³ на 1, 2, 4, 6, 8, 12, 16, 18, 21, 23 добу; підшкірне введення ін'єкційного «Гамавіту» в дозі 2 см³ (кошенятам 0,5 см³) 1 раз на день через 1 добу протягом 10 діб. Очі та

носові ходи промивали легким розчином господарського мила з наступним застосуванням «Октенісепту» в розведенні 1:10 стерильною дистильованою водою по 1 краплі на кон'юнктиву в кожне око 2 рази на добу до зникнення симптомів, а потім впродовж 5 днів застосовували очні краплі «Барс», що містять 0,25 % левоміцетину, 0,02 % фурациліну та допоміжні компоненти.

Лікуванню у такий спосіб піддавалось 11 котів різних статевовікових груп. При цьому клінічного одужання вдалося досягти у 8 випадках. У 3 котів, що залишались хворими та у 1 з клінічним видужанням, при повторному дослідженні в ПЛР було виявлено ДНК хламідій. При повторній санації антихламідійними засобами у 3 котів вдалося досягти етіологічного виліковування. Таким чином, ефективність схеми № 4 складає 72,7 %.

Висновки. 1. Результати проведених досліджень, з урахуванням літературних даних та попереднього досвіду в лікуванні хламідіозу тварин різних видів, свідчать, що для лікування захворювань очей та респіраторного тракту котів хламідійної етіології необхідне застосування комплексної терапії, що базується на санації організму від хламідій макролідами чи фторхінолонами, симптоматичній терапії, імунокорекції, а також вітамінотерапії та застосуванні пробіотиків і, в окремих випадках, гепатопротекторів.

2. Із 11 розроблених схем антихламідійної терапії за різних форм перебігу кон'юнктивіту та уражень респіраторного тракту хламідійної етіології свійських котів обрано 4 найбільш ефективних. За результатами лабораторно-діагностичних досліджень методом ПЛР, проведених після застосування означених схем, із 94 тварин етіологічного виліковування вдалось досягти у 87 випадках, що складає 92,5 %. Повторні лікувальні заходи дозволяють підняти показник ефективності до 96,8 %.

3. За тяжкого ураження хламідіями респіраторного тракту слід застосовувати лікувальну схему № 4, а за гострих хламідійних кон'юнктивітів достатнім є застосування «легкої» схеми № 1. Лікувальні схеми № 2 та № 3 слід застосовувати при ураженнях очей та органів дихання середньої тяжкості.

Література

1. Ксьонз І. М. Методичні рекомендації щодо діагностики лікування та профілактики хламідіозу домашніх м'ясоїдних : [Методичні рекомендації] / Ксьонз І. М., Недосєков В. В., Цівенко Т. М., Мартинюк О. Г. – К : РВЦ НУХТ, 2010. – 26 с.
2. Кудрявцева Л. В. Клиника диагностика и лечение хламидийной инфекции [пособие для врачей] / Кудрявцева Л. В., Мисюрин О. Ю., Генерозов Э. В. и др. – М., 2001. – 56 с.
3. Недосєков В. В. Клінічні ознаки хламідіозу домашніх м'ясоїдних / В. В. Недосєков, О. Г. Мартинюк, І. М. Ксьонз, Т. М. Цівенко // Ветеринарна медицина України. – 2010. – № 6. – С. 10–12.
4. Обухов І. Л. Хламидиоз кошек. – Приложение к журналу «Новости звероводства». – М., 1994. – 94 с.
5. Пат. 51635 Україна, МПК А 61 К 39/118. Спосіб визначення ДНК бактерій родини Chlamydiaceae у полімеразній ланцюговій реакції шляхом

ампліфікації фрагменту гена головного білка мембрани (МОМР) / Ксьонз І. М., Почерняєв К. Ф. ; заявник і власник Полтавська дослідна станція Інституту ветеринарної медицини УААН; заявл. 19.01.2010; опубл. 26.07.2010, Бюл. № 14.

6. Пат. 34868 Україна, МПК А 61 К 39/118. Спосіб визначення ДНК семи збудників хламідійних інфекцій ссавців і птахів у одній полімеразній ланцюговій реакції / Ксьонз І. М., Почерняєв К. Ф.; заявники і власники Ксьонз І. М., Почерняєв К. Ф.; заявл. 25.03.2008; опубл. 26.08.2008, Бюл. № 16.

7. Равилов Р. Х. Хламидиоз плотоядных животных. – Казань : «Алма-Лит», 2003. – 130 с.

8. Равилов Р.Х. Хламидиоз собак и кошек. – М.: ООО «Аквариум-Принт», 2006. – 128 с.

9. Серов В. Н. Хламидиоз (клиника, диагностика, лечение) : [Методические рекомендации] / Серов В. Н., Краснопольский В. И., Делекторский В. В. и др. – М. : Патент, 1999. – 22 с.

Summary

T.M.Tsivenko, senior researcher

I.M.Ksyonz, PhD, senior researcher

The NAAS Institute for Pig Breeding and Agro-Industrial Production

DEVELOPING THERAPEUTIC SCHEMES FOR TREATING CONJUNCTIVITIS AND RESPIRATORY TRACT ORGANS INJURIES OF CHLAMYDIAL ETIOLOGY INCATS

Four most efficient schemes have been developed, selected and tested for treating eye and respiratory tract injuries of Chlamydial etiology in domestic cats at different clinical course severity. The efficiency of the developed therapeutic schemes has been proved by clinical recovery and etiological abolition of disease according to the repeated laboratory diagnostic studies using the PCR method.

Key words: domestic cats, Chlamydiosis, treatment, conjunctivitis, rhinitis, bronchial pneumonia.

Рецензент – д.вет.н., професор Завірюха В.І.